

γὴν τοῦ θανάτου. Δὲν τὴν χαρακτηρίζει διόλου διστακτικότητα, ἀλλὰ ἰσχυρὰ βούλησις καὶ δύναμις πρὸς πρᾶξιν — ἡ ἀποφασιστικότης τῆς ἡρωίδος νὰ ἀποθάνῃ φαίνεται εἰς τὸ ἔργον ἀπὸ ἐνωρίς (στ. 72 κ.έ.)— ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἄλλα πρόσωπα τοῦ δράματος, τὰ ὁποῖα συμπεριφέρονται μὲ ἀστάθειαν καὶ μεταβλητότητα ὡς πρὸς τοὺς σκοποὺς των. Ἐκ τῶν ὑπόλοιπα ἔργα τοῦ Σοφοκλέους διακρίνεται ἡ Ἐπιγόνη καὶ ἐπειδὴ τὰ δύο κύρια πρόσωπα τοῦ ἔργου, ὁ Κρέων καὶ ἡ Ἐπιγόνη, ἀποφασίζουν ἐλευθέρως διὰ τὴν μοῖραν των. Ὁ Κρέων φέρει μὲ τὴν συμπεριφορὰν του βαρεῖαν ὑποκειμενικὴν ἀμαρτίαν ἐπάνω του μὲ τίμημα τὴν ἀπώλειαν τῆς οἰκογενείας του. Ἡ Ἐπιγόνη ὁμως εἶναι χωρὶς ἀμαρτίαν. Ἡ πτώσις τῆς δὲν συνιστᾷ ποινὴν τῆς, ἀλλὰ εἶναι ἀπόδειξις τῆς ἐλευθερίας τῆς.

Εἰς τὴν πυκνὴν αὐτὴν πραγματείαν, τὴν ὁποῖαν ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῆς Λογοτεχνίας τοῦ Mainz (Τάξις τῶν Θεωρητικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν) ὑπήγαγε εἰς τὰ δημοσιεύματά τῆς, διαφαίνεται ἡ βαθεῖα γνῶσις τοῦ ἔργου τοῦ Σοφοκλέους καὶ τῆς ὄλης προβληματικῆς τοῦ ἀρχαίου δράματος. Ὁ Riemer συνεχίζει ἐδῶ τὴν καρποφόραν ἔρευνάν του εἰς τὸν ἄνωρον τῆς ἀρχαίας τραγωδίας, τὴν ὁποῖαν εἶχε ἐπιτυχῶς ἀρχίσει μὲ τὴν ἐξαιρετὸν διδακτορικὴν του διατριβὴν *Die Alkestis des Euripides*, Frankfurt am Main 1989: Athenaeum. Εἰς τὴν παροῦσαν πραγματείαν του ἐρευνᾷ μὲ ἐμβρίθειαν καὶ ἐπιστημονικὴν πληρότητα οὐσιώδη κεφάλαια τοῦ δράματος αὐτοῦ τοῦ Σοφοκλέους, προτείνων ἐρμηνευτικὰς λύσεις στηριγμένας εἰς τὴν διεξοδικὴν ἀνάλυσιν τῶν σχετικῶν χωρίων καὶ ὑποδειγματικῶς τεκμηριωμένας εἰς τὰ πλαίσια τοῦ σοφοκλείου ἔργου καὶ μὲ βαθεῖαν γνῶσιν τῆς ἐρέυνης ἐπ' αὐτοῦ. Ἡ ἐργασία του αὐτὴ ἔχει εὐρείαν προοπτικὴν: Μᾶς εἰσάγει εἰς τὴν προβληματικὴν τῆς Ἐπιγόνης εἰς τὰ πλαίσια τοῦ ἀρχαίου δράματος καὶ διὰ συστηματικῆς ἀντιπαραθέσεως μὲ τὴν παλαιὰν καὶ νεωτέραν βιβλιογραφίαν φωτίζει καίρια ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα θέτει τὸ ἔργον ὑπὸ τὸ πρῖσμα μιᾶς συγχρόνου προβληματικῆς ἐγγίξει ἐπίσης θέματα ἠθικῆς φιλοσοφίας (ὄπως αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας — αὐτοκαθορισμοῦ/ἑτεροκαθορισμοῦ— τῶν προσώπων τοῦ δράματος, τῆς ἠθικῆς βουλήσεως καὶ γενικώτερον τῆς πραξιολογίας), τὰ ὁποῖα καὶ ἀποτελοῦν τὸ ἐννοιολογικὸν ὑπόβαθρον τοῦ ἔργου. Πρόκειται περὶ μιᾶς λίαν σημαντικῆς πραγματείας, ἡ ὁποῖα ἀντιμετωπίζει μὲ ὄξυ καὶ κριτικὸν βλέμμα καιρίας διαστάσεις τοῦ σοφοκλείου αὐτοῦ ἔργου καὶ διευρύνει σημαντικῶς τοὺς ὀρίζοντας κατανοήσεώς του.

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΚΑΛΟΓΕΡΑΚΟΣ

Markus Stein, *Definition und Schilderung in Theophrasts Charakteren*, Stuttgart 1992: B. G. Teubner (Beiträge zur Altertumskunde. Herausgegeben von Ernst Heitsch, Ludwig Koenen, Reinhold Merkelbach, Clemens Zintzen. Band 28), σσ. XIX + 293.

Οἱ ἠθικοὶ χαρακτήρες (ἐφεξῆς: ΗΧ) τοῦ Θεοφράστου εἶναι ἔργον, τὸ ὁποῖον ἔχει πολλάκις ἐγείρει τὸ ἔντονον ἐνδιαφέρον καὶ τὴν συστηματικὴν ἔρευναν τῶν μελετητῶν τῆς σκέψεως τοῦ φιλοσόφου. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀρχίζει μὲ μικρὸν πρόλογον (*προθεωρίαν*) καὶ συνεχίζεται μὲ τὴν σκιαγραφίαν τριάκοντα τύπων χαρακτήρος· τῆς διαπραγματεύσεως ἐκάστου τύπου προηγεῖται ἕνας ὀρισμὸς, ἐνῶ ὀρισμένους ἐξ αὐτῶν ἀκολουθεῖ ἐπίλογος. Μεταξὺ τῶν ἐρωτημάτων, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν εἰς τὸ ἔργον συγκαταλέγεται ἐκεῖνο τῆς σχέσεως τῶν χαρακτήρων μεταξύ των, κυρίως ὁμως ἐκεῖνο τῆς γνησιότητος αὐτῶν ἢ ὀρισμένων ἐξ αὐτῶν, καθὼς ὁ πρόλογος, ὁ

επίλογος και ὠρισμένα μέρη τῶν χαρακτήρων ἔχουν θεωρηθεῖ ὕστεραι παρεμβολαί.

Εἰς τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ ἐρχεται νὰ δώσῃ ἀπάντησιν ἡ παροῦσα ἐργασία τοῦ Markus Stein, ἡ ὁποία καὶ ἀποτελεῖ ἐπεξεργασμένην μορφήν τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς καὶ εἶναι ἀπόρροια τῆς μακρᾶς, συστηματικῆς καὶ ἐνδελεχοῦς ἐνασχολήσεως τοῦ σ. μετὸ παρὸν ἔργον, ἀλλὰ καὶ μετὸν ὄλον στοχασμὸν τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ἄριστοτέλους καὶ διαδόχου αὐτοῦ εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ *Περιπάτου*. Τὸ βιβλίον, μετὰ ἀπὸ πρόλογον, πίνακα περιεχομένων, βιβλιογραφίαν (σ. VII-XIX) καὶ σύντομον εἰσαγωγήν (σ. 1-2), περιέχει κεφάλαιον μετὸ τίτλον «Ἡ σχέσις τῶν χειρογράφων» (σ. 3-20) καὶ κεφάλαιον μετὸ τίτλον «Ἡ χρονολόγησις τῶν *Χαρακτήρων*» (σ. 21-45). Ἀκολουθοῦν ἡ διεξοδικὴ διαπραγμάτευσις ἐνὸς ἐκάστου καὶ τῶν τριάκοντα χαρακτήρων (σ. 46-282), ἡ «Τελικὴ θεώρησις» τοῦ ἔργου (σ. 283-285) καὶ πίνακες α) πραγμάτων, λέξεων καὶ ὀνομάτων (σ. 287-291) β) χωρίων (σ. 292-293).

Ὁ σ. ἀναφερθεὶς εἰς τὴν μέχρι τοῦδε ὑπεράσπισιν ἢ ἀπόρριψιν τῆς γνησιότητος τῶν ΗΧ θέτει κυρίους στόχους τῆς ἐρεύνης του τὴν διερεύνησιν τοῦ ἐρωτήματος περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ ὀρισμοῦ καὶ τῆς σχέσεως ὀρισμοῦ μετὸν περιγραφὴν εἰς ἕνα ἕκαστον χαρακτήρα, ὡς καὶ τοῦ ἐρωτήματος περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ ὄλου ἔργου. Διερευνᾷ δηλαδὴ ἐὰν ὁ ὀρισμὸς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ χαρακτήρος ἢ ἐὰν προσκρούει πρὸς αὐτήν· εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν, ποῖα τὰ αἷτια τῆς ἀσυμφωνίας ὀρισμοῦ-περιγραφῆς καὶ ποῖα τὰ πρότυπα ἐξαρτήσεως, ἐὰν ὑπάρχουν τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα τυχὸν πιστοποιοῦν αὐτήν. Ὁ σ. εἰσέρχεται ἐξ ἄλλου εἰς τὸ δύσκολον ἐγχείρημα τῆς ἐκ νέου σταθμίσεως τῆς ἀξίας τῶν χειρογράφων ὡς καὶ τῆς χρονολογήσεως τοῦ ὄλου ἔργου. Τὸ κύριον σῶμα τοῦ βιβλίου ἀποτελεῖ περαιτέρω διεξοδικὸς ἀπὸ πάσης ἀπόψεως σχολιασμὸς ἐνὸς ἐκάστου τῶν χαρακτήρων, ἐπιχειρούμενος μετὰ βάσιν τὴν ἐκδοσιν τῶν ΗΧ ἀπὸ τὸν H. Diels, Oxford 1909 (ἐπανεκτ. 1961) καὶ μετὰ πρόκρισιν ἀπὸ τὸν συγγραφέα ἀλλαγῶν εἰς τὸ κείμενον, ὅπου ὁ ἴδιος τὸ κρίνει ἀναγκαῖον.

Εἰς τὸ κεφάλαιον «Ἡ σχέσις τῶν χειρογράφων» διερευνᾷ ὁ σ. τὴν ἀξίαν τῶν χειρογράφων, εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι παραδεδομένοι οἱ ΗΧ. Τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ Θεοφράστου διασώζεται, συμφώνως πρὸς τὸν κατάλογον τοῦ N. G. Wilson (βλ. Stein, σ. 3 σημ. 2), εἰς 71 χειρόγραφα. Μεταξὺ τούτων διακρίνονται ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν καὶ σημασίαν τῶν 3 χειρόγραφα: οἱ κώδικες Parisinus gr. 2977 (=A), Parisinus gr. 1983 (=B) —ἀμφότεροι τοῦ 11ου αἰ.— καὶ Vaticanus gr. 110 (=V) —τοῦ 13 αἰ. Τὰ νεώτερα χειρόγραφα ταξινομοῦνται, συμφώνως πρὸς τὸν Immisch (βλ. Stein, σ. 3), εἰς τρεῖς κυρίας κατηγορίας: C, D, E, ἐνῶ εἰδικὴν θέσιν κατέχει ὁ κώδιξ Monacensis gr. 505 (=M). Ὁ σ. ἐπισημαίνει ὅτι μόνον εἰς ἕνα μέρος τῶν χειρογράφων ἔχει γίνεαι ἀντιπαραβολὴ ἢ ἀνάγνωσις ἀπὸ τοὺς διαφόρους ἐκδότας τῶν ΗΧ, παραθέτων παραδείγματα κωδίκων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἀναγνωσθῆ. Τὸ ἐρώτημα περὶ τῆς ἐξαρτήσεως τῶν νεωτέρων κωδίκων καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ὑλικοῦ, τὸ ὁποῖον παραδίδουν, συζητᾷ ἀκολουθῶς ὁ σ. μετὰ διεξοδικὰς καὶ ἐμπεριστατωμένας ἀναφορὰς εἰς τοὺς κώδικας. Κατόπιν τούτου καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα (σ. 20), ὅτι μόνον οἱ κώδικες A, B καὶ V ἔχουν ἀξίαν διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ κειμένου καὶ ὅτι ἀποκλίσεις τούτων εὐρίσκονται εἰς τοὺς κώδικας C, D, E καὶ M καὶ συντάσσει τὸ διάγραμμα ἐξαρτήσεως τῶν κωδίκων.

Εἰς τὸ κεφάλαιον «Ἡ χρονολόγησις τῶν *Χαρακτήρων*» προβαίνει ὁ σ. εἰς τὸ δύσκολον ἐγχείρημα τῆς χρονολογήσεως τοῦ ἔργου. Ἐναυσμα διὰ τὴν χρονολόγησιν τῶν ΗΧ ἀναζητεῖται εἰς ὑπαρχούσας εἰς τὸ ἔργον ἀναφορὰς εἰς πρόσωπα ἱστορικὰ ὡς καὶ εἰς ἱστορικῶς χρονολογημένους πολιτειακοὺς θεσμοὺς ἢ γεγονό-

τα, ἐκ τῶν ὁποίων δύνανται νὰ συναχθοῦν συμπεράσματα σχετικῶς πρὸς τὸν χρόνον, τὸν ὁποῖον ἀντικατοπτρίζει ἡ πλοκὴ τοῦ ἔργου, καὶ πρὸς τὸν χρόνον συντάξεως ὠρισμένων χαρακτήρων ἢ καὶ τοῦ ὄλου ἔργου. Πρὸς τοῦτο διεξέρχεται ὁ σ. μετὰ πάσης προσοχῆς πᾶν ἱστορικὸν γεγονός ὡς καὶ ἱστορικὰ πρόσωπα, ἐμπλεκόμενα εἰς τὸ ἔργον, ἐπιχειρῶν μὲ γνῶσιν καὶ δεξιότητιαν ἱστορικοῦ καὶ γραμματειολογικοῦ συσχετισμούς, ἐν διεξοδικῇ ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὴν βιβλιογραφίαν, διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὰς ἐκδοχάς, τὰς ὁποίας προτείνει. Διερευνῶνται οὕτω αἱ δυνατότητες χρονολογήσεως τοῦ ἔργου μὲ βάσιν τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα περιέχονται εἰς τὸν χαρακτ. 8 (λογοποιός), τὸν χαρακτ. 23 (ἀλαζών), τὸν χαρακτ. 26 (ὀλιγαρχικός), ὡς καὶ τοὺς χαρακτ. 10 (μικρολόγος) καὶ 22 (ἀνελεύθερος). Ὁ σ. περιορίζει τὸν χρόνον συνθέσεως τῶν ἀναφερθέντων χαρακτήρων εἰς χρονικὸν διάστημα 30 περίπου ἐτῶν, δηλαδὴ πρὸ τοῦ 335 π.Χ. ἕως καὶ περίξ τὸ 307/6 π.Χ. Κοινὸν παρονομαστὴν ὄλων τῶν δυναμένων νὰ χρονολογηθοῦν χαρακτήρων θεωρεῖ ὁ σ. ὡς πιθανὸν τὸ ἔτος 319 π.Χ., ἐνῶ συμμερίζεται τὴν ἄποψιν τοῦ Cichorius, ὅτι αὐτοὶ πρέπει νὰ συντετάχθησαν εἰς διαφορετικοὺς μῆνας τοῦ ἔτους αὐτοῦ.

Εἰς ἕκαστος τῶν ΗΧ ἀποτελεῖ ἀκολούθως ἀντικείμενον διεξοδικῆς ἐρεῦνης τοῦ σ., ἐπικέντρον τῆς ὁποίας καθίσταται ἡ κριτικὴ τοῦ κειμένου. Ὁ σ. διερευνᾷ βάσει τῶν χειρογράφων καὶ ὄλων τῶν προγενεστέρων ἐκδόσεων ὅλας τὰς ἐναλλακτικὰς ἐκδοχάς τοῦ κειμένου τῶν ΗΧ, ἐνῶ ἀναφέρει καὶ ὅλας τὰς σχετικὰς προτάσεις ἐκδοτῶν τοῦ ἔργου, συχνὰ δὲ καὶ προτάσεις γενομένας ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Rudolf Kassel εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνόμενον colloquium τοῦ Ἰνστιτούτου μελέτης τῆς ἀρχαιότητος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κολωνίας. Προτείνει ἐπίσης, ὅπου τὸ θεωρεῖ σκόπιμον, διορθώσεις πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου, συνάγων, μὲ ἐκπληκτικὴν ἀρχαιογνωσίαν καὶ ἐκλεκτικὴν διεισδυτικότητα, σχετικὰ χωρία, ὑποστηρικτικὰ τῶν ἀπόψεών του, ἀπὸ ἐν εὐρύτατον φάσμα ἀρχαίων πηγῶν, ἐνῶ καρποῦται πρὸς τοῦτο καὶ τὰ πορίσματα τῆς ἀναγνώσεως ἐνός παύρου τοῦ Φιλοδήμου (P. Herc. 1457) ἀπὸ τοῦς J. Hammerstaedt καὶ T. Dorandi. Αἱ προτάσεις του διατυποῦνται μὲ πολλὴν προσοχὴν καὶ χαρακτηρίζονται ἀπὸ δξύνουαν καὶ ἀκριβολογίαν. Εἰς πολλοὺς χαρακτήρας ἀκολουθεῖ, μετὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ κειμένου, μέρος φέρον τὸν τίτλον *definiendum et definitio*, εἰς τὸ ὁποῖον διερευνᾶται λεπτομερῶς ἡ ἀντιστοιχία ὀρισμοῦ τοῦ χαρακτήρος πρὸς τὰ ἀκολούθως σκιαγραφούμενα χαρακτηριστικὰ τῆς προσωπικότητος τοῦ χαρακτήρος καὶ ἀκόμη ἐὰν ὁ ἐκάστοτε περιγραφόμενος χαρακτήρ ἀφορᾷ μόνον εἰς τὴν ἐξωτερικὴν συμπεριφορὰν τοῦ χαρακτηριολογικοῦ τύπου ἢ ἐὰν ὑποκρύπτονται καὶ ἄλλα κίνητρα. Ταυτοχρόνως διερευνᾶται ἡ δυνατότης ἀναζητήσεως τοῦ προτύπου ἐξαρτήσεως εἴτε τοῦ ὀρισμοῦ εἴτε τῆς περιγραφῆς, εἰς τὴν περίπτωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγερθοῦν ὑπόνοιαι περὶ ἀσυνεπείας ὀρισμοῦ πρὸς τὴν περιγραφὴν. Ἐκ τῆς διεξοδικῆς συζητήσεως προκύπτει κατὰ πόσον ὁ ὀρισμὸς εἰς ἕκαστον χαρακτήρα εἶναι γνήσιος ἢ ὄχι. Ὁ σ. συζητεῖ περαιτέρω ἐρωτήματα ἀφορῶντα εἰς τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἐνότητα ἐκάστου χαρακτήρος, ὡς καὶ πᾶν στοιχεῖον ὑποδεικνύον δυνατότητα ταυτίσεως ἀναφερομένων εἰς τὸ ἔργον χαρακτήρων μὲ ἱστορικὰ πρόσωπα. Μετ' ἰδιαίτερας ἐμφάνσεως διερευνᾷ ἀκόμη ὁ σ. τοὺς «ἠθικίζοντας» ἐπιλόγους πολλῶν χαρακτήρων, τῶν ὁποίων τὴν γνησιότητα ἔχει ἀμφισβητήσῃ ἢ σύγχρονος ἔρευνα. Ἰδιαίτερα βαρῦτης δίδεται εἰς τὴν διερεύνησιν ὁμοιοτήτων ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν μορφήν τῶν ΗΧ πρὸς τὰ *Ἠθικὰ Νικομάχεια* τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ πρὸς τοὺς ψευδοπλατωνικοὺς *Ὅρους*.

Τὰ συμπεράσματα τοῦ σ. (σ. 283 κ.ἐ.) εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Οἱ ὀρισμοὶ 1 (*εἴρων*), 5 (*ἄρεσκος*) καὶ 12 (*ἄκαιρος*) δὲν μποροῦν νὰ προέρχονται ἀπὸ τὸν Θεόφραστον. Οἱ ὀρισμοὶ 7 (*λάλος*) καὶ 9 (*ἀναίσχυντος*), συνταχθέντες μὲ πρότυπον τοὺς ἀντι-

στοίχους ὀρισμοὺς τῶν ψευδοπλατωνικῶν *“Ορων*, εἶναι μὴ γνήσιοι. Ἐμφισβητουμένης γνησιότητος εἶναι καὶ ὁ ὀρισμὸς 13 (*περίεργος*). Οἱ λοιποὶ ὀρισμοὶ δὲν δίδουν εὐθείαν λαβὴν διὰ τὴν ἀπόδειξιν μὴ γνησιότητός των, ἀλλὰ, ὅπως καὶ οἱ ἀναμφιβόλως μὴ γνήσιοι, ἀφθόνους ἀφορμὰς πρὸς τοῦτο. Εἰς αὐτὰς συγκαταλέγονται αἱ ἀκόλουθοι: 1) γλωσσικοὶ δισταγμοί· οἱ ὀρισμοὶ 2) συλλαμβάνουν τὸ *definiendum* ὄχι ἐπαρκῶς, 3) δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἐννοιολογικαὶ περιφράσεις μὲ ἄλλας λέξεις καὶ 4) περιέχουν ἠθικίζουσιν ἀξιολόγησιν. Πέραν τούτων, ὀρισμένοι ὀρισμοὶ ἔχουν συνταχθεῖ με πρότυπον ἄλλους καὶ ἄλλοι συγγενεῦσιν με τοὺς ψευδοπλατωνικοὺς *“Ορους* ἢ τὸ ψευδοαριστοτέλειον *Περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν*. Ὁ σ. καταλήγει (σ. 284) βάσει τῶν ἑξὶ ἀναφερθέντων ὀρισμῶν εἰς τὸ ὅτι «εἶναι προφανέστερον ὅτι ὅλοι οἱ ὀρισμοὶ προέρχονται ἀπὸ ἑναν ἀνώνυμον ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ Θεόφραστος συνέταξεν μόνον ἓν μέρος, ἔστω καὶ τὸ μεγαλύτερον, καὶ ὅτι ὁ ἀνώνυμος τὸ συνέχισε ἢ τὸ ὅτι ἓν μέρος τῶν ἀρχικῶν ὀρισμῶν ἐχάθη καὶ ἀντικατεστάθη. Τοῦτο ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὰς πολλαπλὰς ἀφορμὰς [διὰ τὴν μὴ γνησιότητα] εἰς τοὺς λοιποὺς ὀρισμοὺς. Ὡς ἐκ τούτου οἱ ΗΧ ἦσαν ἀρχικῶς μία συλλογὴ ἀπὸ περιγραφῆς, εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ὁποίων ἐτέθησαν κατόπιν ἀπὸ ξένην χεῖρα ὀρισμοί, διότι εἶναι ἀπίθανον νὰ ἔχουν ἐκτοπίσει οἱ μὴ γνήσιοι ὀρισμοὶ ὁποίους συνέταξεν ὁ Θεόφραστος». Ὁ σ. περιορίζει τὸν χρόνον συντάξεως τῶν ὀρισμῶν εἰς διάστημα 250 ἐτῶν ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Θεοφράστου, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ 288/87 ἢ 287/86 ἕως τὰ μέσα τοῦ 1ου π.Χ. αἰ., ἀφοῦ ὁ ὀρισμὸς 2 (*κόλαξ*) ἀποδίδεται σχεδὸν αὐτολεξεῖ εἰς ἓνα πάπυρον τοῦ Φιλοδήμου καὶ ἴσως ἐπίσης ὁ ὀρισμὸς 5 (*ἄρεσκος*) εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ χωρίου, ὅπου ὁ Φιλόδημος παραθέτει ὀλόκληρον τὸν ὀρισμὸν αὐτόν.

Τὸ διαρκὲς ἐνδιαφέρον τῶν μελετητῶν τοῦ Θεοφράστου διὰ τοὺς ΗΧ ἀπέβη καρποφόρον, ἀφοῦ συνετέλεσεν εἰς ἐπανειλημμένας ἐκδόσεις των ὡς καὶ σχολιασμὸν των. Τὸ ἐρώτημα περὶ τῆς γνησιότητός των ἀπηντήθη πολλαπλῶς, δίχως νὰ ἔχη καταστῆ δυνατὴ μία τελεσιδικὸς ἀπόφανσις περὶ αὐτοῦ. Ἡ παρούσα πραγματεία τοῦ Markus Stein ἐπαναθέτει ὅλα τὰ ἐρωτήματα, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ ἔργον, καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ δώσῃ τεκμηριωμένας ἀπαντήσεις περὶ αὐτῶν. Ὁ σ. με βαθεῖαν οἰκίωσιν πρὸς τὴν γλῶσσαν, τὸ ὕφος καὶ τὴν προβληματικὴν τοῦ Θεοφραστείου κειμένου διεξέρχεται ὅλας τὰς προταθεῖσας λύσεις, προτοῦ ὁ ἴδιος μὲ σύνεσιν καὶ ὀξυδέρκειαν ἀποφανθῆ περὶ τοῦ ἐνόσ ἢ τοῦ ἄλλου ζητήματος σχετικῶς πρὸς τοὺς ΗΧ. Ἡ συλλογιστικὴ του θεμελιούται ἐπὶ ἐδραίων ἐπιχειρημάτων, εἰς τὴν θέσιν τῶν ὁποίων ὁ σ. προχωρεῖ μετὰ ἀπὸ ἐξαντλητικὴν ἔρευναν τῶν πηγῶν καὶ πλήρη βιβλιογραφικὴν ἐνημέρωσιν, ἐνῶ τὴν ἔκφρασίν του χαρακτηρίζει πυκνότης καὶ ἀκριβολογία. Αἱ διορθωτικαὶ τοῦ κειμένου τῶν ΗΧ προτάσεις του εἶναι καίριοι καὶ ἀποτελοῦν παρακαταθήκην εἰς πᾶσαν μελλοντικὴν ἔρευναν. Εἰς τὸ πολῦτιμον τοῦτο ἔργον, τὸ ὁποῖον ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὰς προσδοκίας μιᾶς διδακτορικῆς διατριβῆς, ὁ σ. κατορθώνει νὰ θέσῃ ὅλα τὰ ἐρωτήματα περὶ τοὺς ΗΧ καὶ νὰ δώσῃ τεκμηριωμένας ἐπὶ ἐξαντλητικῆς ἐπιχειρηματολογίας καὶ συνεπεῖς πρὸς τὴν ὄλην ἐρμηνευτικὴν του στάσιν ἀπαντήσεις. Ἀποβαίνει οὕτω τὸ ἔργον του θεμελιῶδες διὰ τὴν κατανόησιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν ΗΧ τοῦ Θεοφράστου καὶ θὰ ἀποτελέσῃ ἀναμφιβόλως ἀφετηρίαν πάσης μελλοντικῆς ἀποδείξεως ἢ σχολιασμοῦ των.